

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Т. В. Бондар, асп.

Сумський державний університет

У статті поглиблено сутність категорії конкурентоспроможності, визначено особливості стратегічного планування діяльності промислових підприємств у сучасних умовах розвитку та запропоновано етапи розробки стратегії конкурентоспроможності підприємств.

Конкурентоспроможність є важливою категорією економічної теорії. Разом з тим, у сучасних умовах конкурентоспроможність все частіше розглядається у площині ринкових відносин. При цьому її зміст, як наукової категорії, постійно збагачується новими підходами до управління підприємствами в умовах конкуренції. У дослідженні питання забезпечення конкурентоспроможності акценти зміщуються на розгляд внутрішніх її факторів. Конкурентоспроможність як наукову категорію та цільову настанову діяльності підприємства слід розглядати на більш фундаментальному рівні, а не обмежуватися лише факторами зовнішнього чи навіть суто ринкового середовища. Для цього необхідно розширити економічні моделі діяльності підприємств, розглядаючи додаткові, не менш важливі фактори розвитку з урахуванням усіх можливих зв'язків і відносин підприємства. Звідси постає проблема формування концепції стратегічного планування підприємств на основі системної методології розвитку.

Конкурентоспроможність як ринкова характеристика підприємства є, водночас, його іманентною властивістю, що постає станом динамічної рівноваги підприємства у процесі проходження визначених етапів його життєвого циклу. Стан динамічної рівноваги обумовлений раціональністю проектного стану підприємства, повнотою врахування граничної величини потенціалу підприємства та його розподілом у процесі життєвого циклу з урахуванням впливу широкого спектру факторів зовнішнього середовища та реалізації системних зв'язків підприємства. Таке трактування конкурентоспроможності підприємства пов'язане із особливостями стратегічного планування діяльності підприємств у сучасних умовах розвитку. Особливості перетворюються у вимоги на сучасному етапі, такі як: розширення спектру важливих факторів розвитку на основі виявлення багатосторонніх зв'язків і відносин підприємства та урахування фактору часу. Стратегічне планування сьогодні необхідно здійснювати на основі системної методології розвитку. Основним

доведенням того, що управління є безсистемним, є екологічна криза суспільного розвитку, яка виявляється у планетарному масштабі. Екологічний фактор є системоутворюючим у процесі розвитку. Тому й існує нагальна потреба формування засад сталого розвитку суспільства на всіх рівнях управління.

Для реалізації концепції сталого розвитку необхідна послідовна реалізація та взаємоузгодження всіх видів цілей, зокрема, – екологічних, соціальних та економічних, оскільки ресурси підприємства обмежені [5, с. 6]. Саме із взаємоузгодження, насамперед, екологічних та економічних цілей, повинен починатися процес стратегічного планування конкурентоспроможності промислових підприємств у сучасних умовах суспільного розвитку.

Стратегічне планування спрямоване, перш за все, на розробку стратегії. Дослідимо її сутність. У джерелі [2, с. 27] конкурентна стратегія фірми визначається як загальний план діяльності з підвищення конкурентоспроможності фірми, який визначає загальні цілі діяльності, основні напрями досягнення мети, часові та ресурсні обмеження реалізації цілей, враховуючи вплив факторів зовнішнього середовища. Це визначення є загальновизнаним. Разом з тим, стратегія у сучасних умовах розвитку, на нашу думку, повинна враховувати більш широкий спектр факторів розвитку, а також характеристики їх впливу на підприємство в часі.

У джерелі [3, с. 295] виділені суттєві ознаки стратегій підприємства, спрямовані на сталий розвиток, такі як: залежність від стану довкілля, системність, багатосторонність критеріїв оцінки успішності реалізації стратегій та ін.

Розглянемо етапи стратегічного планування розвитку підприємства.

У джерелі [1, с. 81] представлено такі етапи формування стратегії: оцінка існуючої стратегії; розробка стратегії; планування ризику; вибір стратегічних альтернатив.

На наш погляд, стратегічне планування конкурентоспроможності на базі системного підходу має такі етапи:

- 1) визначення концепції підприємства; формулювання місії;
- 2) побудова довгострокового прогнозу становлення та розвитку підприємства у відповідності із основною тенденцією розвитку економіки;
- 3) проектування етапів життєвого циклу підприємства на основі укрупненого прогнозу його розвитку;
- 4) проведення структурного аналізу проектної моделі підприємства;
- 5) класифікація системних елементів підприємства;
- 6) типологізація факторів зовнішнього середовища та їх синтез з системними складовими підприємства;

- 7) ідентифікація тенденції та власного вектору розвитку підприємства на основі комбінування факторів зовнішнього середовища із системними елементами підприємства;
- 8) ідентифікація зовнішніх тенденцій розвитку;
- 9) аналіз альтернатив та розробка сценаріїв розвитку підприємства;
- 10) структуризація та оцінка функціонального потенціалу підприємства і потенціалу його розвитку;
- 11) остаточна формалізація власного вектору розвитку системи;
- 12) розрахунок зовнішніх факторів розвитку та побудова градієнту розвитку підприємства;
- 13) прогноз дисперсії зовнішніх факторів розвитку від градієнту розвитку підприємства;
- 14) розробка динамічної стратегії.

Вищенаведені етапи розробки стратегії конкурентоспроможності підприємств враховують з необхідністю основні вимоги стратегічного планування діяльності підприємств у сучасних умовах розвитку суспільства, а також можливості розвитку та адаптації.

Стратегічне планування не обмежується лише наявністю стратегії, але ще повинне передбачати механізм її реалізації.

Основою реалізації стратегії є функції: методологічна, цілевстановлення, внутрішньої координації, адаптації до зовнішнього середовища, організаційних змін та контрольних функцій [4, с. 142]. Функціональні сфери можна вважати елементами системи стратегічного планування конкурентоспроможності з точки зору функціонального підходу.

Таким чином, значущість системного підходу все зростає під час стратегічного планування у сучасних умовах, що означає врахування більшого числа факторів розвитку у їх взаємозв'язку з точки зору системних зв'язків та відносин підприємства у просторі та часі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- 1 Диніна К. Стратегія формування конкурентних переваг / К. Диніна // Персонал. – 2009. – №1. – С. 78-82
- 2 Коленкова Н.А. Стратегия конкуренции фирмы как научная категория экономической теории конкуренции / Н.А. Коленкова // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – №5(83). – С. 21-29
- 3 Попова О.Ю. Стратегічне планування екологічної спрямованості розвитку підприємства [Електронний ресурс] / О.Ю. Попова. – 2008. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/10077/41-Popova.pdf?sequence=1>. – С. 292-299
- 4 Протасова Л.В. Стратегічне планування розвитку підприємства: основні функції та принципи в умовах ринку [Електронний ресурс] / Л.В. Протасова. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znpchdtu/2009_24/articles/28_Protasova.pdf. – С. 141-144

5 Фещенко В.П. Стратегічне управління природокористуванням на підприємствах в умовах сталого розвитку [Електронний ресурс] / В.П. Фещенко. – С. 1-7. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/emp/2008_20/feshenko.pdf

Матеріали надійшли 30 серпня 2013 р.